РОЗДІЛ 2

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА ДУАЛЬНА ОСВІТА В ПРОФЕСІЙНІЙ І ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ

УДК 378.018.43

Белан Тетяна

ORCID 0000-0002-4329-3080

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: tatjanabelan@ukr.net

Ющенко Владислав

ORCID 0009-0003-8124-4022

Аспірант кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: yschenvl@ukr.net

Овдієнко Вадим

ORCID 0009-0004-3882-1610

Аспірант кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: ovdienvad@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗПТО В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Мета роботи. *Дослідити особливості ефективної організації змішаного навчання майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти та розкрити його суть.*

Методологія. *Для вирішення поставленої мети були використані такі методи дослідження: теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічних, філософських джерел, офіційних і нормативних документів; порівняння й узагальнення поглядів учених на проблему) й емпіричні (спостереження за освітнім процесом студентів).*

Наукова новизна*. У статті уточнено суть поняття «змішане навчання» шляхом аналізу психолого-педагогічної літератури. Зазначені основні аспекти та умови ефективної організації змішаного навчання майбутніх педагогів. Наголошено на тому, що змішане навчання поєднує в собі форми традиційного й дистанційного навчання і сприяє збагаченню освітнього процесу у закладі вищої освіти. Застосування змішаного навчання в умовах сьогодення особливо актуальне і важливе, оскільки забезпечує неперервність і систематичність освітнього процесу та підготовлює майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти до викладання в сучасному цифровому світі, де інформаційно-комунікаційні технології стають все більш важливими в організації освітнього процесу.*

© Белан Т., Ющенко В., Овдієнко В., 2023
DOI: 10.58407/visnik.232412

Висновки. *Змішане навчання – це підхід до навчання, який комбінує традиційні форми навчання з використанням сучасних інформаційних технологій. У змішаному навчанні майбутні педагоги мають можливість вивчати матеріал самостійно та співпрацювати з викладачами або іншими студентами у зручний час для всіх учасників освітнього процесу щодо уточнення, практичного застосування отриманої інформації та її закріплення. Змішане навчання дозволяє студентам власним темпом вивчати матеріал та отримувати більше інтерактивних можливостей у професійній підготовці до майбутньої професійної діяльності.*

Ключові слова: *змішане навчання, інформаційно-комунікаційні технології, освітній процес, викладач, педагог.*

Постановка проблеми. Традиційну освіту та освіту в онлайн-режимі можна і потрібно суміщати. Поєднання традиційної освіти з дистанційною освітою називають змішаним навчанням. Оскільки сучасний світ переживає величезні трансформації в галузі освіти, то змішане навчання стало дуже популярним в організації освітнього процесу в закладах освіти. Змішане навчання не тільки реформує процес організації навчання, але й розширює межі сучасної освіти, особливо у контексті підготовки майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО). Застосування змішаного навчання в умовах сьогодення особливо актуальне і важливе, оскільки підготовлює майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти до викладання в сучасному цифровому світі, де інформаційно-комунікаційні технології стають все більш важливими під час організації освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вдосконалення організації змішаного навчання розглядали у своїх працях такі науковці: Бурлаєнко Т., Добровольський В., Дубініна О., Газдик М., Карташова Л., Квятковська А., Круглик В., Наумук І., Осадчий В., Осадча К., Самойленко О., Спіріна О.

Мета статті. Дослідити умови ефективної організації змішаного навчання майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти та розкрити суть поняття «змішане навчання».

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка є ключовим елементом сучасної освіти та відіграє важливу роль у підготовці молоді до майбутньої професійної діяльності. Поняття професійної підготовки включає в себе багато аспектів, які стосуються здобуття не лише теоретичних знань, але й практичних навичок, вмінь та компетенцій, необхідних для успішного виконання конкретних завдань у реальній професійній сфері.

Професійна підготовка майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти у вищій школі – це систематичний процес, спрямований на підготовку майбутнього фахівця до виконання конкретної професійної ролі в педагогічній діяльності. У процесі професійного навчання виключно в дистанційному форматі зазнає труднощів саме засвоєння навичок і вмінь практичного характеру, але ці питання не виникають у разі організації змішаного навчання.

Змішане навчання Самойленко О. розглядає як підхід в організації освітнього простору, традиційну форму навчання якого доповнено й підсилено онлайн-платформами та інформаційно-комунікаційними технологіями. Науковець виділяє основні аспекти впровадження змішаного навчання в освітній процес майбутніх спеціалістів: створення якісно нового інформаційного освітнього середовища, який сприятиме розвитку фахових компетентностей; трансформація та адаптація педагогічних технологій і форм навчання до нової інформаційної взаємодії між викладачем та здобувачем освіти; зміна навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та постійний моніторинг темпу розвитку; формування цифрової грамотності майбутнього спеціаліста [4, 196].

На думку Газдик М., змішане навчання у професійній освіті слід розглядати як коректне та гармонійне поєднання двох форм навчання – онлайнової (дистанційної) форми навчання для опанування теоретичних знань та офлайнової (традиційної) форми для оволодіння практичними вміннями та навичками, професійними практичними компетентностями, що дозволить взаємокомпенсувати переваги дистанційного та традиційного навчання з уникненням недоліків кожної із систем навчання. Науковиця зазначає, що важливою умовою ефективного застосування змішаного навчання є мотиваційна, психологічна, технологічна та методична готовність педагогічного колективу закладу освіти. Важливими аспектами також виступають проєктування освітнього сценарію в контексті дій та досвіду, вибір моделі освітнього процесу, деталізована підготовка й організація самостійної роботи майбутніх фахівців. Технологічними рішеннями змішаного навчання виступають забезпечення безперешкодної доступності до освітніх матеріалів, можливість зручного зв'язку педагога із здобувачами освіти, автоматизація постійного моніторингу контролю успішності освітнього процесу. Методичними підходами змішаного навчання виступатимуть ефективне занурення суб'єктів навчання в освітній процес, оволодіння навчальним матеріалом, взаємодія між здобувачами освіти, створення індивідуальної освітньої траєкторії з персоналізацією доступу та роботи в ньому [2, 115].

У межах змішаного навчання (blended learning), як відмічають науковці, майбутні фахівці отримують знання самостійно (онлайн) і за допомогою викладача, який виступає у ролі фасилітатора (офлайн). Основними елементами моделі змішаного навчання є лекційні та практичні заняття, семінари, навчальні матеріали (підручники, методичні посібники), онлайн-спілкування (чат, форум, e-mail), індивідуальні та групові онлайн-проєкти, віртуальна кімната, аудіо- та відеолекції, анімації та симуляції тощо. Науковці-дослідники наголошують на таких основних моделях змішаного навчання: ротаційна модель, обличчя до обличчя, самостійного змішування, віртуального збагачення, гнучка модель і зазначають, що в процесі реалізації змішаного навчання під час підготовки майбутніх фахівців слід постійно здійснювати з учасниками освітнього процесу зворотній зв'язок (фідбек). Значну увагу приділяють такій формі змішаного навчання як Microlearning (мікронавчання), яка забезпечує вивчення окремих невеликих розділів або короткострокового професійного навчання у професійній підготовці майбутніх спеціалістів. Підготовка курсу в Microlearning – це досить тривалий та копіткий процес. Переваги microlearning такі: час, швидкий результат, залученість, гнучкість, низькі витрати [1, 124].

Змішане навчання – це підхід до навчання, який комбінує традиційні форми навчання з використанням технологій інформаційного спілкування. У змішаному навчанні студенти мають можливість вивчати матеріал самостійно, використовуючи різні онлайн-ресурси, такі як відеоуроки, інтерактивні завдання, електронні підручники тощо. Після цього вони зустрічаються з викладачами або іншими студентами для обговорення, уточнення і практичного застосування отриманої інформації. Змішане навчання дозволяє студентам власним темпом вивчати матеріал, отримувати більше інтерактивних можливостей та спілкуватися з викладачами та однокурсниками для зміцнення знань.

Умови ефективної організації змішаного навчання майбутніх викладачів науковці зазначають наступні: створення та постійне наповнення інформаційно-освітнього середовища закладу освіти з персоналізацією для педагога і здобувача освіти з метою реалізації власних цілей, темпу та способу навчання, можливості для осмислення освітньої діяльності з чітким розумінням мети навчання; застосування різноманітних засобів інформаційно-комунікаційних технологій; спрямування застосованих технологій змішаного навчання на формування професійних компетентностей студентів; систематичний моніторинг і дослідження проблем змішаного навчання з метою осучаснення професійної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти; застосування у процесі змішаного навчання сучасних спеціалізованих високоякісних платформ; організація й інформаційно-методична підтримка практичної та самостійної роботи у процесі змішаного навчання; широке застосування «хмарних» технологій; створення умов для ефективного поєднання онлайнового навчання з аудиторним навчанням із використанням цифрових інструментів для контролю знань, активності та ефективності навчання здобувачами освіти з метою корекції їх освітнього прогресу, налагодження ефективної взаємодії між педагогами і здобувачами освіти та між собою; методичне проєктування освітнього процесу, навчальних дисциплін як послідовності дій для ефективного оволодіння матеріалом здобувачами освіти, постійне оновлення навчально-методичного матеріалу із застосуванням цифрових технологій, оновлення методів і різних форм організації освітнього процесу у контексті нової української школи, активна підтримка під час взаємодії всіх учасників освітнього процесу; простір для інтенсивного обміну ідеями та поглядами всіх учасників освітнього процесу, активне залучення кожного здобувача освіти в освітній процес, комфортна взаємодія задля досягнення індивідуальних і групових освітніх цілей; організація та інформаційно-методичне удосконалення освітнього матеріалу самостійної роботи, упровадження педагогічної рефлексії; встановлення зворотнього зв'язку між педагогом і здобувачами освіти; упровадження систематичного моніторингу змішаного навчання та усунення освітніх проблем із метою підвищення професійної підготовки майбутніх фахівців [2; 3].

В освітньому процесі майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти змішане навчання аж ніяк не є чимось новим. Традиційний освітній процес завжди доповнювався різними засобами електронного навчання, розроблювалися педагогічні методики викладання навчальних курсів, враховуючи елементи різноманітних моделей електронного навчання, завдання, які виносилися на самостійне опрацювання, містили елементи змішаного навчання також.

Повноцінне входження дистанційної складової в освітній процес майбутніх педагогів професійного навчання прискорив Covid-19 на початку 2020 року, а російська агресія проти українського народу змінила звичне життя суспільства, що не могло не вплинути на освіту. І саме дистанційна освіта прискорила використання змішаного професійного навчання майбутніх фахівців. І сьогодні змішане навчання стало традиційним, звичним навчанням у професійній підготовки майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти. Організація змішаного навчання в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців у викладацькій діяльності на основі залучення новітніх технологій не зводиться до застосування сучасних технічних засобів навчання у традиційний системі освіти, а передбачає якісне перетворення всього освітнього процесу. У цілому, змінюється стратегія розвитку освіти, націлюючись на професійне навчання активного, цілеспрямованого, впевненого та самостійного студента, майбутнього фахівця, заохочує самостійну роботу, забезпечує опанування нового теоретичного матеріалу, модифікуються цілі та завдання професійного навчання, робиться акцент на мотивації,

активності студентів, індивідуалізації освітнього процесу. Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання адаптується під їхні можливості та потреби, багато хто з них отримують доступ до освіти саме завдяки змішаній формі навчання із застосуванням інформаційно-освітніх технологій.

Висновки. В умовах сьогодення професійна підготовка майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти у змішаному форматі – це систематична і цілеспрямована підготовка майбутніх педагогічних працівників до реалізації майбутнього освітнього процесу учнів у закладі професійно-технічної освіти, який містить елементи традиційних занять та елементи онлайн-навчання. У процесі змішаного навчання в закладі вищої освіти майбутні педагоги оволодіють специфікою отримання теоретичних знань та практичних навичок і вмінь, опанують методи та прийоми створення матеріалів для змішаного навчання, будуть в курсі нових інструментів та підходів до організації змішаного навчання. У ході виробничої практики майбутні викладачі мають можливість практикуватися в реальних умовах освітнього процесу у форматі змішаного навчання, що дозволить майбутнім фахівцям взаємодіяти зі студентами в онлайн-середовищі, проводити лекції та практичні заняття з використанням сучасних технологій, а також відстежувати та аналізувати результати навчання. У цілому, професійна підготовка майбутніх викладачів в умовах змішаного навчання дасть можливість отримати досвід організації освітнього процесу, дослідити переваги і недоліки змішаного навчання, що полегшить упровадження змішаного навчання у свою майбутню педагогічну діяльність в закладі професійно-технічної освіти та дасть можливість досягати кращих результатів у професійній педагогічній діяльності.

References

1. Дубініна О. В., Бурлаєнко Т. І., Добровольський В. Б. Особливості впровадження змішаного навчання у підготовці майбутніх менеджерів. *Вісник післядипломної освіти.* Випуск 15(44). 2021. С. 113–140. URL : https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/pedagog/Bulletin_ 15_44_ Pedagogika_Dubinina_Burlaenko_Dobrovolskyi.pdf (дата звернення: 10.11.2023)
   Dubinina, O. V., Burlaienko, T. I., Dobrovolskyi, V. B. (2021) Osoblyvosti vprovadzhennia zmishanoho navchannia u pidhotovtsi maibutnikh menedzheriv [Features of the implementation of blended learning in the training of future managers]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity. – Bulletin of Postgraduate Education.* 15(44). 113–140. Retrieved from: https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/pedagog/Bulletin_15_44_ Pedagogika_Dubinina_Burlaenko_Dobrovolskyi.pdf
2. Газдик М. М. Змішане навчання як форма ефективної організації професійної підготовки майбутніх фахівців. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. Ч. 1. С. 115–118.
   Hazdyk, M. M. (2021) Zmishane navchannia yak forma efektyvnoi orhanizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv [Blended learning as a form of effective organization of professional training of future specialists]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University.* Part 1. 115-118.
3. Осадча К. П., Осадчий В. В., Круглик В. С., Наумук І. М. Змішане навчання як форма сучасної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць, 2 (71). 2020. С. 187–192.
   Osadcha, K. P., Osadchyi, V. V., Kruhlyk, V. S., Naumuk, I. M. (2020) Zmishane navchannia yak forma suchasnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv profesiinoi osvity. [Blended learning as a form of modern training of future vocational education specialists]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools:* Coll. of scientific works. 2(71). 187–192.
4. Самойленко О. Організація змішаного навчання в умовах воєнного часу для майбутніх фахівців з інформаційної безпеки. *Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Випуск 59. 2023. Том 3. С. 195–199.
   Samoilenko, O. (2023) Orhanizatsiia zmishanoho navchannia v umovakh voiennoho chasu dlia maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinoi bezpeky [Organization of blended learning in wartime conditions for future information security specialists]. *Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Interuniversity Collection of Scientific Works of Young Scientists of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University.* Issue 59. Vol. 3. 195–199.

Belan T.

ORCID 0000-0002-4329-3080

PhD in Pedagogical Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Pedagogy, Psychology
and Methodology of Technological Education,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tatjanabelan@ukr.net

Yushchenko V.

ORCID 0009-0003-8124-4022

Postgraduate Student at the Department of Pedagogy,
Psychology and Methodology of Technological Education,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: yschenvl@ukr.net

Ovdiienko V.

ORCID 0009-0004-3882-1610

Postgraduate Student at the Department of Pedagogy,
Psychology and Methodology of Technological Education,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: ovdienvad@ukr.net

FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS IN BLENDED LEARNING

The goal of the work. *The studying of the features of the effective organization of blended learning for future teachers of vocational education institutions and revealing its essence.*

Methodology. *There are following research methods, which were used to solve the goal: theoretical (study and analysis of psychological and pedagogical, philosophical sources, official and normative documents; comparison and generalization of scientists' views of the problem) and empirical (observation of students' educational process).*

Scientific novelty. *The article clarifies the essence of the concept of «blended learning» by analyzing the psychological and pedagogical literature. The main aspects and conditions for the effective organization of blended learning for future teachers are indicated. It is emphasized that blended learning combines the forms of traditional and distance learning and contributes to the enrichment of the educational process in a higher education institutions. The use of blended learning in today's conditions is especially relevant and important, since it ensures the continuity and systematization of the educational process and prepares future teachers of vocational education institutions for teaching in the modern digital world, where information and communication technologies are becoming increasingly important in the organization of the educational process.*

Conclusions. *Blended learning is an approach to learning that combines traditional forms of learning with the use of modern information technology. In blended learning future teachers have the opportunity to study the material independently and cooperate with teachers or other students at a convenient time for all participants in the educational process to clarify, practically apply the information received and consolidate it. Blended learning allows students to learn the material at their own pace and get more interactive opportunities in professional preparation for future professional activities.*

Key words: *blended learning, information and communication technologies, educational process, teacher, pedagogue.*

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор ***Ребенок В. М.***